

sovaní skúmaných spoločenských javov a nedostáva sa k ich interpretácii.

„Protiklad v metodológii medzi marxistickou a budžoáznou sociológiou“, uvádzajú autori, „je protikladom dialektiky a metafyziky, materializmu a idealizmu v ich aplikácii na poznanie spoločnosti.“ Ak sociológovia-marxisti používajú niektoré metódy, formou zhodné s metódami, ktoré používajú buržoázni sociológovia, tak výskumníci-marxisti vnášajú do týchže foriem principiálne nový obsah.

Článok objasňuje základné problémy konkrétneho sociologického výskumu a je pre filozofov, ktorí robia výskum spoločenských javov, veľmi podnetný. M. K.

● O „INTEGRÁLNOU“ POŇATÍ PSYCHOLÓGIE. — Dnes sa mnoho hovorí o antropologickej či antropocentrickej orientácii vo filozofii a vo vede. V tejto súvislosti je mimoriadne aktuálna kniha francúzskeho psychológa, marxistu R. Zazzo z *Dvojčatá, dvojice a osoba*,¹ ktorá vzbudila vo francúzskych vedeckých kruhoch značný ohlas. Koncepcia tohto diela sa charakterizuje výrazmi „dialektika osobnosti“ alebo „integrálna psychológia“ a zakladá sa na svojráznom chápaní dedičnosti, prostredia a vedomia ako základných faktorov ľudskej osobnosti.

K „integrálnemu“ poňatiu psychológie dostáva sa R. Zazzo na základe vedeckého výskumu dvojčiat. V prípade obyčajného jedinca je ľahko vysvetľovať jeho osobnosť dedičnou konštitúciou a vplyvmi prostredia. V prípade identických dvojčiat však takéto vysvetľovanie nestačí, pretože tu ide o dvojicu jedincov, ktorí sú z hľadiska dedičnosti úplne identickí, boli vychovaní v tom istom prostredí a napriek tejto identite dedičnosti a prostredia sa stali rozdielnymi jedincami, osobami.

„Dvojčatá nás tlačia na okraj múru“, píše R. Zazzo. „Príčiny, obvykle udávané, nám

¹ *Les jumeaux, le couple et la personne* (2 vol. aux Presses Universitaires de France: tome 1 „L'individuation somatique“; tome 2 „L'individuation psychologique“).

Svoju koncepciu R. Zazzo objasnil v prednáške na tému *Dialektika osobnosti*, ktorá sa konala v Centre d'Etudes et de Recherches Marxistes 12. mája 1960 a v interview v časopise France Nouvelle. Prednáška i interview sú uverejnené v časopise La Pensée, septem-ber—október 1960.

vôbec neumožňujú vysvetliť originalitu obidvoch partnerov. Musíme si vybrať jednu z dvoch možností: alebo pripustíme dušu ako mystický individuálny princíp, a to znamená kapituláciu vedy pred špiritualistickou metafyzikou, alebo musíme predpokladať, že jedinec sa vytvára zo svojich organických a sociálnych podmienok, že sa však od nich oddeľuje, že sa vynára ako originálny tvorca.“

Protiklad medzi dedičnou identitou, identitou prostredia a rozdielnosťou osobnosti dvočiat rieši teda Zazzo tak, že uvádza pojem vedomia ako tvorivého faktora. Vedomie je nielen organicky a spoločensky determinovaný fakt, ale i faktorom, ktorý organické a spoločenské podmienky svojím spôsobom determinuje, pretvára. Len takto sa môže človek stať strojom seba samého, tvorcom, vládcom.

Humanistické zameranie „integrálnej psychológie“ je zrejme aktuálne a sympatické. Nemožno podceňovať ani okolnosť, ktorú autor neraz zdôrazňuje, totiž, že tie oblasti ľudského života, ktorým veda nevenuje náležitú pozornosť, využívajú sa pre metafyzickú a špiritualistickú argumentáciu.

Na druhej strane vyzdvihovaním vedomia ako integrálneho a tvorivého faktora dal R. Zazzo podnet k tomu, že niektorí kritici obvinili z idealizmu a že jeho ideové pramene hľadali u Sartra a dokonca u Fichteho.

V každom prípade dielo R. Zazzo zaslúži si pre svoju dôkladnosť, aktuálnosť i marxistický filozofický postoj pozornosť aj našich psychológov, biológov a filozofov.

J. P.

● AKO JE TO S HUMANIZMOM MLADEHO MARXA? — Problémy humanizmu, otázky poňatia človeka, jeho postavenia v prírode a spoločnosti, sú jedným z večne živých problémov vo filozofii. Mimoriadnu dôležitosť — v súvislosti s celkovým spoločenským vývinom — nadobudli tieto otázky v počiatkových fázach vývinu buržoáznej spoločnosti, konkrétne v osvietenskej a nemeckej klasickej filozofii. Pod vplyvom jej najlepších výsledkov a v polemike s nimi — najmä s humanizmom Hegla a Feuerbacha — formuje svoje poňatie človeka aj mladý Marx, zaujatý vášnivo už od svojich tvorivých začiatkov (doktorská dizertácia *O rozdieloch medzi Demokritovou a Epikurovou filozofiou*, 1839—1841) problematikou ľudskej